

Bibliografia

- Antonik A., *Edukacja włączająca i integracyjna. O pozornej tożsamości znaczeń*, „Ogrody Nauk i Sztuki”, 2015, 5.
- Armstrong D., Armstrong A.C., Spandagou I., *Inclusion: by choice or by chance?*, „International Journal of Inclusive Education” 2011, 15(1).
- Barłóg K., *Edukacja ogólnodostępna szansą zaspokajania specjalnych potrzeb dzieci niepełnosprawnych*, [w:] K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, *Uwarunkowania współczesnej szkoły*, Sosnowiec 2013.
- Barłóg K., Kokoszka M., *Barierzy i zmiana. Proces inkluzji w perspektywie edukacyjnej i społecznej*, Rzeszów 2019.
- Beckett A.E., *Challenging disabling attitudes, building an inclusive society: Considering the role of education in encouraging non-disabled children to develop positive attitudes towards disabled people*, „British Journal of Sociology of Education”, 2009, 30(3).
- Bogdanowicz M., *Uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, „Psychologia Wychowawcza” 1995, 3.
- Booth T., Ainscow M., *Przewodnik po edukacji włączającej. Rozwój kształcenia i uczestnictwa w życiu szkoły*, (tytuł angielski: *Index for Inclusion. Developing learning and participation in schools. Revised edition 2002*), Warszawa 2011.
- Chrzanowska I., *Nauczyciele o szansach i barierach edukacji włączającej*, PWN, Warszawa 2020.
- Ciechanowski J., Chmielewska B., Czyż E., Kołodziej Z., *Prawo do edukacji dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych raport z monitoringu*, Warszawa 2010.
- Cytlak I., *Iluzje inkluzji? Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w placówkach oświatowych*, „Studia Edukacyjne” 2013, 27.
- Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, (2014), *Pięć kluczowych przesłań dla edukacji włączającej. Od teorii do praktyki*. Odense, Dania: Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_PL.pdf
- Figiel A., *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w świetle zmieniających się przepisów prawa oświatowego*, „Edukacja Humanistyczna” 2019, 1(40).
- Firkowska-Mankiewicz A., *Edukacja włączająca zadaniem na dziś polskiej szkoły*, Warszawa 2012.
- Gable A.S., *Disability theorising and real-world educational practice: a framework for understanding*, „Disability & Society”, 2013.
- Gajdzica Z., *Opinie nauczycieli szkół ogólnodostępnych na temat edukacji włączającej uczniów z lekkim upośledzeniem umysłowym w kontekście toczącej się reformy kształcenia specjalnego*, [w:] Z. Gajdzica (red.) *Uczeń z niepełnosprawnością w szkole ogólnodostępnej*, Sosnowiec 2011.
- Komesaroff L., McLean M., *Being there is not enough: Inclusion is both deaf and hearing*, “Deafness and Education International”, 2006, 8(2).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483, www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm
- Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych (Nowy Jork 2006), w polskim systemie prawnym – Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, Dz.U.2012, poz. 1169 – Warszawa 2012.
- Łaska B., *Prawo oświatowe a edukacja włączająca*, Warszawa 2019.
- Marciniak-Paprocka K., *Ewaluacja kształcenia osób niepełnosprawnych w Polsce*, „Student Niepełnosprawny: szkice i rozprawy”, 2015, 15(8).
- Marcinkowska B., *Kształcenie uczniów z niepełnosprawnością w Polsce – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, „Psychologia Wychowawcza”, 2015, 17.
- Nauczyciele się starzeją*, „Głos Nauczycielski”, 27 września 2019, dostępny online: <https://glos.pl/nauczyciele-sie-starzeja>.
- Olechowska A., *Specjalne potrzeby edukacyjne*, Warszawa 2016.
- Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2018/2019*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Gdańsk 2019.
- Profil nauczyciela edukacji włączającej*, European Agency for Development in Special Needs Education, 2012.

Purdue K., *Barriers to and facilitators of inclusion for children with disabilities in early childhood education*, „Contemporary Issues in Early Childhood”, 2009, 10(2).

Rozporządzenie MEN z dn. 9 sierpnia 2017r. w sprawie organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 ze zm.).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia, Dz. U. 2002 116.1004.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Dz. U. 2019, poz. 1450.

UNESCO, *Open file on inclusive education, Support materials form managers and administrators*, Paris 2001.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz. U. 2017, poz.59, Preambuła.

Wspieranie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach (lata szkolne 2014/2015 – 2016/2017), Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2017.

Zmiany w systemie oświaty, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2017.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest próba ukazania założeń edukacji włączającej, jej szans i zagrożeń we współczesnej polskiej szkole. Na tym tle krótko opisano przebieg zmian, dokonujących się w polskim systemie edukacji w kierunku „edukacji dla wszystkich”. Dokonano również próby wskazania ograniczeń, które ową edukację mogą skutecznie blokować. W tym zakresie badania opinii nauczycieli wobec szeroko rozumianych różnych aspektów edukacji włączającej, wskazują na ograniczenia w kontekście kluczowych przesłań dla edukacji włączającej w Polsce.